

28-29 травня 2015 року в Одесі на базі Одеського національного політехнічного університету пройшла Перша всеукраїнська наукова конференція «Кочубіїв - Хаджибей - Одеса», присвячена 600-річчю міста. Організатором конференції виступає кафедра історії та етнографії України Одеського національного політехнічного університету (завідувач – доктор історичних наук, професор Григорій Гончарук).

УДК 94(477)«Слабченко»

Тарас Гончарук

ВІШАНУВАННЯ ПАМ'ЯТІ ВИДАТНОГО ІСТОРИКА- КОЗАКОЗНАВЦЯ МИХАЙЛА СЛАБЧЕНКА

Постать видатного одесита, академіка Михайла Єлисейовича Слабченка (1882 – 1952 рр.) широко відома дослідникам минулого в Україні та поза її межами. Слід згадати, що в доробку цього вченого були й козакознавчі праці, зокрема, фундаментальні дослідження з юридичної та соціально-економічної історії Гетьманщини та Запорозької Січі (серед них монографії та статті: «Малорусского полк в административном отношении: Историко-юридический очерк» 1909 р.; «Малорусского полк в административном отношении: Историко-юридический очерк» 1909; «Диариуш Генеральной Войсковой Канцелярии» 1913 р.; «Ще до історії устрою Гетьманщини XVII – XVIII ст.» 1913 р.; «Организация хозяйства Украины: От Хмельнищины до мировой войны» в чотирьох томах 1922 – 1925 рр.; «Чи була в Гетьманщини своя монета» 1926 р.; «Соціально-правова організація Січі Запорозької» 1927 р.; «Тарас Трясило» 1927 р.; «Запорозькі печатки XVIII ст.» 1928 р.; «Паланкова організація Запорозьких Вольностей» 1929 р. та ін.²⁹⁴).

На жаль не можна сказати, щоб ім'я видатного земляка було увічнено в Одесі належним чином. В місті немає вулиці М. Слабченка, згадано його прізвище хіба що на скромній меморіальній дошці серед інших діячів одеської «Просвіти» 1905 – 1909 рр. (вул. Софіївська №30). Таку неувагу з боку влади певною мірою компенсують дії одеської університетської інтелігенції. Ще 1995 р. в Одесі було проведено наукову конференцію та випущено збірку статей «Академік Михайло Єлисейович Слабченко: наукова спадщина і життєвий шлях»²⁹⁵, від 2014 р. запроваджено стипендію імені М. Слабченка для студентів ОНУ імені І.І. Мечникова спеціалізації «Історія України» (стипендію за цей час отримували О. Лаврі, О. Перевертаний та М. Сапатінський).

²⁹⁴ Див: Опис прижиттєвих публікацій М.Є. Слабченка. Матеріали до бібліографічного покажчика. Упорядник Г. Д. Зленко // Академік Михайло Єлисейович Слабченко: наукова спадщина і життєвий шлях. Збірник статей. – Одеса, 1995. – С. 85 – 99.

²⁹⁵ Академік Михайло Єлисейович Слабченко: наукова спадщина і життєвий шлях. Збірник статей. – Одеса, 1995. – 126 с.

Ще на початку 1990-х рр. одеський відомий історик-казакознавець професор Анатолій Діомидович Бачинський (1933 – 1995 рр.) висловив пропозицію встановити меморіальну дошку М. Слабченку на головному корпусі університету, в якому він навчався та працював. Ця ідея досить довго чекала на свою реалізацію. Знаменним, є її втілення у рік 150-річчя Одеського національного університету імені І.І. Мечникова. Ініціатором її встановлення стала кафедра історії України, ініціативу підтримали представники громадськості та керівництво університету.

Автором меморіальною дошки-барельєфу став талановитий сучасний одеський скульптор Олександр Ковальов (цей митець, зокрема, 2014 р. створив дошку-барельєф одеському українському художнику кінця ХІХ – початку ХХ ст. Герасиму Головкову, а 2015 р. розробив досить вдалу пам'ятну медаль до 600-річчя Кочубіїва-Одеси)²⁹⁶. Перед скульптором постало досить складне завдання. Як зазначає одеський журналіст-мистецтвознавець Володимир Кудлач: «Складність роботи над образом Михайла Слабченка полягала в обмеженій іконографії історика, а окремі фото, що дійшли до нас, – невисокої якості. Однак досвідчений скульптор справився з поставленим завданням і створив надзвичайно правдоподібне і характерне зображення славетного науковця». Можна стверджувати, що образ створений О. Ковалем для дошки-барельєфу став досить цінним доповненням до небагатої іконографії М. Слабченка.

Для дошки М. Слабченка в галереї меморіальних дошок видатних вчених університету було виділено досить почесне місце – найближче до входу. «Церемонія відкриття, – відзначає В. Кудлач, – відбулася 12 жовтня напередодні Дня захисника України та Дня українського козацтва. Це знаменно, адже Михайло Слабченко зробив великий внесок у дослідження історії козацтва»²⁹⁷. На відкритті були присутні вчені історики Одеси, студенти університету, представники громадськості. «Честь відкрити меморіальну дошку було надано ректору ОНУ Ігореві Ковалю і правнукам видатного історика – Анатолієві Юрійовичу, Валерієві Юрійовичу та праправнучці Юлії Слабченко»²⁹⁸. Враховуючи нележку долю М. Слабченка та його родини (сам академік за сталінських часів відбув 10 років ув'язнення, його сина – історика Тараса Слабченка – було розстріляно 1937 р., репресій зазнали інші члени родини), досить зворушливим виглядало те, що полотно з меморіальної дошки славетному академіку на її відкритті 12 жовтня 2015 р. зривала його юна правнучка.

²⁹⁶ Владимирський О. Головков повернувся в Одесу // Чорноморські новини. – 2014. – 25 жовтня; Кудлач В. Роде наш прекрасний // Чорноморські новини. – 2015. – 14 листопада.

²⁹⁷ [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.day.kiev.ua/uk/news/131015-v-odesi-vstanovyly-memorialnu-doshku-myhaylovi-slabchenku>

²⁹⁸ Кудлач В. Повернення історика-україніста // Чорноморські новини. – 2015. – 17 жовтня.

Taras Goncharuk
Honoring the memory of great Cossacks historian –Mykhailo Slabchenko
Тарас Гончарук
Чествование памяти выдающегося историка козацтва Михаила Слабченка

